

Kaposvári méhésztalálkozó

Tizenkilencedik alkalommal rendezte meg a Kaposvár és Térsége Méhészeinek Egyesülete a Dunántúli Regionális Méhésztalálkozót. A szám jól mutatja, hogy a rendezvény túl van a nagykorúságon, bejáratott részévé vált a méhészközéletnek. Itt tájékozódhatunk első körben arról, mivel számolhatunk az új esztendőben, hogyan készülünk fel a következő méhészszezonra.

Tél tábornok hosszan tartó előrenyomulása, valamint az ágazatban tapasztalható pesszimizmus miatt talán kevesebben jöttek el a megszokottnál. Azért így is szép számmal érkeztek a lelkes látogatók, a parkolóhelyek mindenesetre gyorsan elfogytak, a főút mellett is hosszú kocsisor húzódtott.

A sportcsarnok is hamar megtelt, előbb az árusokkal, majd az érdeklődőkkel. Sokan kis pesszimizmussal fogtak bele a kicsomagolásba, de mi, méhészek is olyanok vagyunk, mint a természet: élni akarunk. Ahhoz, hogy sikeresen fussunk neki a tavasznak, még idejében gondoskodni kell legalább a legfontosabb fogyóeszközökről. A rendezvényen bőséges volt a felhozatal mindenféle, méhészethez szükséges termékből.

Az esemény fényét emelte, hogy az OMME atyja, Nikovitz Antal és több alapító tag is jelen volt a rendezvényen. Szívet melengető látvány volt, ahogy a régi öregek megvitatták méhészettel kapcsolatos gondolataikat.

Pörgetőmustra

MEGNYITÓ

A rendezvény a konferenciateremben a megszokott módon, Torma Sándornak, a Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Szakképző Iskola igazgatójának a felkonferálásával vette kezdetét. Elsőként Petrus Lajos elnök (Kaposvár és Térsége Méhészeinek Egyesülete) mondott köszöntőt. Őt követ-

te a házigazda, prof. dr. Szávai Ferenc, a Kaposvári Egyetem rektora, aki kiemelte beszédében, hogy a méhészet igen fontos része az állattenyésztésnek. Huszti Gábor, a megyei közgyűlés alelnöke is hangsúlyozta a méhészet és a természet kölcsönös egymásrautaltságát, valamint a helyi élelmiszerek előállításának fontosságát, aminek keretében kezdeményezték, hogy a zselici hársmező is a hungarikumok közé kerüljön.

ELŐADÁSOK

Az előadások sorát dr. Nagy István parlamenti államtitkár kezdte meg, *A méhészeti ágazat helyzete* című prezentációjával. Bevezetőjében elmondta, hogy a méhészet számtalan alkalommal került krízishelyzetbe a történelem során, és megannyiszor sikerült megújulnia. Például akkor, amikor az ipari méretű cukorgyártás kiszorította a mézet, sokan gondolták, hogy nincs tovább, hogy fölöslegessé vált a munkájuk. Ehhez képest sokkal reménytelibb a mostani helyzet, mikor egyre többen ismerik fel a méhek fontosságát mind a környezeti hatások észlelésében, mind a megporzásban végzett nélkülözhetetlen szerepük tekintetében. Arról nem is be-

Fritsch Ottó és Nikovitz Antal

szélve, hogy gazdaságilag is számottevő exportcikket állítanak elő.

A globális kereskedelemről fakadó sérülékeny állapot megváltoztatása közös érdekünk, ezért is fontos a hazai fogyasztás növelése. Az is gondokat okoz, hogy jelenleg nem közvetlenül értékesíthető terméket állítunk elő, hanem csak nyersanyagot. Így kiszolgáltatjuk magunkat a kereskedők érdekeinek, akik megnevezés nélküli javítómézként használják fel a mézünket. Ez áll a háttérben annak, hogy nem alakulhatott ki külföldi megbecsültsége a hazai méznek. Ezért is támogatandó az OMME azon törekvése, hogy egységes üvegben, zárszalaggal kerüljön a méz a fogyasztókhoz. Emellett szükség van a fogyasztók felvilágosítására, hogy ne csak a folyékony mézeket keressék, mert a kristályos állapotúak is ugyanolyan értékesek, sokszor praktikusabbak.

Az ágazat támogatásánál nem az a fontos cél, hogy minél több új belépő legyen, hanem az, hogy minél kiválóbb mézet tudjunk termelni. Itt sikerült elérni, hogy egyre több forrás álljon rendelkezésre, aminek elosztása kapcsán konszenzust tudunk teremteni. Ugyanakkor nemcsak a piacra jutási és a technikai háttér megteremtése a fontos, hanem a méheket leginkább fenyegető varroózis kezelése is. Ebben fontos szerepe van az összefogásnak, az egymás iránti figyelemnek, vagyis ne hagyjuk egy méhésztársunkat se magára; ha kell, akkor segítsünk. A célok között van egy központi méhésztársulat alapítása gödöllői centrummal, ahol hiteles forrásból szerezhetnék a tanulók a méhészeti ismereteiket.

A piacra lépés hatékonyságát kívánja megnövelni és a méhészek kiszolgáltatott-

A rendezvény megnyitója

ságát csökkenteni a termelői csoportok alakításának támogatása. A sikeresen pályázó szövetkezet öt éven keresztül évi 30 millió forint támogatást kaphat. A részleteket a 42/2015. (VII. 22.) FM-rendelet tartalmazza.

Az államtitkár végezetül elmondta, hogy fontos az ágazat minden területének kiaknázása, a termelés, a feldolgozás, a kutatás és az apiterápia egyensúlyba kerülése.

Ezután a *Méhészet* folyóirat „Az Év Szerzője” díját adták át: idén ezt az elismerést dr. Békési László érdemelte ki.

Következőként Fekete József, az OMME általános helyettese tartotta meg a beszámolóját az egyesület munkájáról. Tudósított az OMME csapatában történt változásokról. Elmondta, hogy a 2016. november 13-i közgyűlés által elfogadott Alapszabályt bejegyezték, így az OMME visszanyerte közhasznú státuszát. Ehhez egy kisebb formai hiánypótláson túl szükség volt a megegyezésre a Csuj László által indított perekben. Ezután ugyan újabb pert indított Csuj László, amelynek 2017.

február 14-én lesz a tárgyalása, de ennek ellenére a bíróság bejegyezte az új Alapszabályt.

Elindult a kilenc munkacsoport működése. Ezek munkatervet dolgoznak ki, amelyeket az elnökség jóváhagyása után a küldöttgyűlés elé bocsátanak. A megbeszéléseken sok megvitatandó kérdés került elő. Ilyen volt például a szervezeti felépítésért felelős munkacsoport összejövetelén felmerült probléma, amely az Alapszabályhoz kapcsolódik, vagyis hogy feloldandó az a kettősség, amely szerint jelenleg az OMME helyi és önálló szervezeteket is tartalmaz. Az Alapszabály szilárdabbá tételében kívánatosabb volna, ha minden szervezet önállóvá alakulna, és ezek szövetsége alkotná az OMME-t.

A mézpiacokon jelenleg teljesen kiszolgáltatottak a termelők. Ebben nem is lehet változás, amíg önálló márkaként nem tud megjelenni a magyar méz. Ugyanakkor szükség van a bizalom visszaállítására a kereskedők irányában is, mert minden mézünk nem értékesíthető itthon.

Fontos előrelépés, hogy a hazai piacról – a határozott hatósági fellépésnek köszönhetően – eltűntek a bizonytalan eredetű kevert mézek. Ez sajnos az EU piacairól nem mondható el.

A hazai mézfogyasztás növelése is állandóan előtérben van, ezért az egyesület folyamatosan szervezi ezzel kapcsolatos kampányait, melyekben fontos szerepe van továbbra is a termelői mézesüvegnek és a zárszalagnak.

CÉLPONTBAN A NOZÉMA

Az előadások sorát dr. Rusvai Miklós folytatta, aki a nozémazsíról és az ellene való védekezésről beszélt. Végigvette a betegség legjellemzőbb tüneteit. Megemlítette, hogy a diagnosztizálásban nagy hasznunkra lehet a mikroszkóp. (A nozéma mikrosz-

Dr. Nagy István parlamenti államtitkár

Dr. Rusvai Miklós egyetemi tanár

kópos vizsgálatáról a *Méhészsűjság* 2014. áprilisi számának 12–14. oldalán írtunk.) Lényeges fejlemény, hogy vizsgált mintákban nagy többségben előfordul az új típusú *Nosema ceranae*, amely szinte teljesen kiszorította az őshonos *Nosema apist*. A *Nosema ceranae* okozta betegség megjelenési formája is teljesen más, mint a régi típusú nozémáé. Erre kevésbé utalnak a hasmenéses tünetek, inkább a folyamatosan fogyó népesség, valamint a kaptár környékén mászkáló méhek a jellemzőek – ugyanakkor számos más oka is lehet ennek a tünetegyüttesnek. Az eddig tavaszhoz kötött megjelenési időszak is áthelyeződött a nyári ciklusra. Ezt a védekezési stratégiában is fontos figyelembe venni. Megelőzőképpen bevethetünk gyógyhatású készítményeket, de akár használhatjuk az ecetsav 2-3 százalékos oldatát is, ahogy a lépek mélyhűtése is segít a spóraszám csökkentésében. Jelenleg a betegség kezelésére legálisan egyedül a Nonosz plusz nevű szer használható, mivel a leghatékonyabb fumagillin hatóanyagú készítmény használata nem engedélyezett az EU-ban.

ÚJ GENERÁCIÓS PROBIOTIKUMOK

Dr. Hidas András egyetemi docens, a HáGK genetikus kutatója *Új generációs probiotikumok a méhészetekben* címmel tartotta meg előadását. Elmesélte, hogyan találkozott azzal az új, szakterületéhez csak áttételesen kapcsolódó felfedezéssel, amelynek hatására küldetésének kezdte tekinteni a probiotikumok széles körű propagálását.

Valószínűleg érintőlegesen már sokan hallottak a probiotikumok – többnyire egyszerű tejsavbaktérium-készítmények – gyógyászati felhasználásáról, amit általában az antibiotikumok szedése következtében károsodott bélflóra helyreállítására javasolnak

az orvosok. Ez a szakterület mára annyira kibővült, hogy ma külön tudományág a pro-biotechnológia. A mikroorganizmusoknak fontos szerepük van az élővilág természetes működésében, azonban a sokszor indokolatlan fertőtlenítőszer-használattal elpusztítjuk azokat a baktériumokat is, amelyeknek amúgy jótékony hatásuk van. A fertőtlenítéssel elért steril állapot csak időleges, ezt a természetben nem lehet tartósan fenntartani. Tehát az élő szervezetek folyamatosan harcolnak a számukra káros mikrobákkal, ezért van szükség a jótékony hatású mikrobiológiai közösségek megóvására. Ezeknek a közösségeknek a működési zavarai mintegy betegségeként jelentkeznek az élő szervezetekben. Pont ebben, az egészséges működéshez szükséges mikroflóra kialakításában van jelentőségük ezeknek a probiotikus szerekeknek, amivel befolyásolni tudjuk ezek kialakulását.

Ez számtalan területen használható, a hulladékgazdálkodástól kezdve az egészségügyben is. Gondoljunk arra, hogy nem mindegy, a szerves hulladék lebomlásakor egészséges fermentáció indul-e meg, vagy

rothadás, amikor mérgező anyagok is keletkeznek.

Ezek a mikrobális közösségek rengeteg hasznos, biológiailag aktív anyagot (antioxidánsokat, aminosavakat, vitaminokat) termelnek, amelyek serkentik a magasabb rendű szervezetek működését, legyenek azok növények vagy állatok.

PROBIOTIKUMOK A MÉHÉSZETEKBE

Laczikó Tamás, a Greenman Kft. értékesítési vezetője a probiotikumok gyakorlati felhasználásáról beszélt. Mint agrármérnök, felhívta a hallgatók figyelmét arra a problémára, hogy a piaci igények kielégítésére a mezőgazdaságban egyre több vegyszert használnak, legyen az műtrágya vagy növényvédő szer, ezzel folyamatosan gyérítve a talajlakó mikrobák számát – ami olyan öngerjesztő folyamatot eredményez, hogy mindig több vegyszer szükséges az adott terméshozamok eléréséhez. Közben a környezet erősen szennyeződik, és olyan káros anyagok keletkeznek, amelyek rontják az élő szervezetek ellenálló képességét. Ez vonatkoztatható a méhekre is, akik egyre nagyobb vegyszerterhelésnek vannak kitéve. Ezért fontos, hogy az egészségük megőrzése érdekében olyan, biológiailag aktív anyagokat használjunk, amelyek nem jelentenek további vegyszerterhelést rájuk és a környezetükre. Ezeknek a hasznos mikroorganizmusoknak a hatásmechanizmusa sokkal lassabb, mint a vegyszereké, amelyek lehet, hogy rövid távon hatásosabbnak tűnnek, hosszú távon viszont sokszor károsabb hatást fejtenek ki.

A tapasztalatok szerint fontos befolyással bír a méhcsaládok egészségügyi állapotára, hogy milyen mikrobiológiai környezetben vannak. A gyakorlatban nozémára vizsgálta – tájékoztató jelleggel – ezt egy gyakorló méhészt, aki a spóraszám

Dr. Hidas András egyetemi docens

jelentős csökkenését tapasztalta a kezelést követően. A csökkenés nem olyan arányú, mint a fumagillines kezelés után, azonban mindenképpen jelentős.

A másik vizsgált méhbetegség a költés-meszesedés volt, ez esetben a probiotikus készítménnyel kezelt mintában szinte nem fejlődött ki a gombatorzs a táptalajon. A készítménnyel kapcsolatban még sok más pozitív jellegű visszajelzés is érkezett, a jövőre vonatkozólag tervbe van véve, hogy tudományos kísérletekkel is bizonyítsák hasznosságukat.

ANYAZÁRKÁS MÉZELTETÉS

Ficzere Péter egri méhészt, az OMME EB elnöke saját speciális, zárkázott anyával történő mézeltetési módszeréről tartott előadást. Bevezetőjében felsorolta a méz-termeléshez szükséges ideális feltételeket: népes család, tágas mézkamra, kedvező időjárás, jó méhlegelőre vándorlás és az anya korlátozása. Ez utóbbi gyakorlati művelet alkalmazásának történetét mesélte el. Elmondta, hogy elsőként az motiválta őket, hogy a lefúvó használatok az anyák ne vesszenek, ne sérüljenek meg. Később más pozitív hatásokat is tapasztaltak, ilyen volt, hogy jobb lett az akácméz akácpollentartalma, mivel hordás alatt nincs nyitott fiasítás a családoknál. A másik pozitív hatás, hogy minél korábban zárkáztak, annál jobbák lettek a termelési hozamok. A módszernél sok szempontot és körülményt kell figyelembe venni, ezért nem igazán kezdőknek ajánlott, de egy kellően gyakorlott méhészt jól beépítheti a méhészeti gyakorlatába.

MÉHEGÉSZSÉGÜGYI STRATÉGIA

Dr. Hegedűs Dénes, az OMME szakmai elnökhelyettese *Méhegészségügyi stratégia* címmel tartotta meg előadását. Elmondta, hogy a méhészeti problémák állandósultak, és sokukra nem találtunk megoldást. A 2016-os év is mutatja, hogy hiába ismerjük a varroa atkát negyven éve, mégsem boldogulunk vele. Ebben különbséget kell tenni az egyes méhészetek és az országos méhállomány között. Az előbbieket olykor ragyogóan megoldják a feladatot, de országos szinten katasztrofális a helyzet.

Az első számú problémaforrás továbbra is az atka. Az előadó jelen meglátása szerint az ország méhállományának fele tavaszra megadja magát. Ebben sokan kételkednek, de itt nem arról a méhcsaládról van szó, amelyik januárban–februárban repül, hanem amelyik áprilisban felnevel egy egészséges új nemzedéket.

Laczikó Tamás értékesítési vezető

Első körben megpróbálnak információkat gyűjteni, ami közelről sem egyszerű feladat. Ahány megye, annyiféle helyzet. A legrosszabb szituáció azokban a megyékben alakult ki, ahol a méhek akár egy hónappal tovább gondozták a fiasítást, tehát a déli országrészben. Ezért szükséges megyei szinten felmérni a helyzetet.

A hosszú távú stratégia az, hogy harminc év múlva is lehessen méhészkedni. Tehát az a cél, hogy az utódaink is tudjanak gazdaságosan méhészkedni. Ezt megfelelő kutatás, fejlesztés nélkül nem lehetséges elérni.

A összes méhbetegséget tekintve, néhány kivételtől eltekintve, azt lehet elmondani, hogy növekedett a kártétel. A nyúlós költésrothadás miatt kiirtott méhcsaládok száma a nyolcvanas évekhez képest megtízszereződött. Ez annak köszönhető, hogy a kór megítélése, kezelése a nyolcvanas évekbeli színvonalon történik. Ennek kutatásában néhány ország már előttünk jár, és ezeket mi nem követtük. Önmagában a klinikai vizsgálatra alapozott felderítés nem elegendő.

A vírusos betegségek kártétele is egyre jelentősebb. Volt olyan Baranya megyei méhészt, amelyben közepes atkaszám mellett összeomlottak a méhcsaládok, aminek a háttérében vírusos fertőzés volt. Amíg ezek az esetek nincsenek folyamatosan monitorozva, addig csak az események után kullogunk.

Az is gondot okozott, hogy az intézmények nincsenek felkészülve a nagyszámú vizsgálat lebonyolítására. Azóta sikerült tájékozódni, és olyan laboratóriumokat találni, amelyeknek megvan a szükséges kapacitásuk és felszereltségük. Ezek sokszor hatékonyabb és gazdaságosabb módszereket tudnak kikísérletezni a betegségek kezelésére is.

A méhcsaládok túltelepítésekből fakadó szűkös virágpor-ellátottsága gyakran közrejátszik az egyre több helyen megjelenő törpeméh-betegségben. Ennek megoldását mindenki a másiktól várja, ahogy az önkorlátozást is. Vannak országok, amelyekben például új méhészt létesítését csak a meglévőktől legalább 500 méterre engedélyezik. Ha mi nem oldjuk meg, akkor majd a természet fogja.

Ficzere Péter egri méhészt

A vándorméhészeteket is szabályozni kell, nem lehet azt mondani, hogy ehhez a kérdéshez nem kell hozzányúlani.

Az új típusú növényvédő szerek olyan gondot okoznak, hogy sokszor hetek múlva jelentkeznek a mérgezési tünetek. Ez a mezőgazdaság kérdéskörét is érinti, ahol a túlzott vegyszerhasználat miatt időzített bomba ketyeg.

A méhegészségügyi vizsgálatok során nemegyszer rejtve marad a nyúlós költésrothadás felderítése, mert a kevésbé fertőzött családoknál az történik, hogy ott van a mézükben a spóra, és ha év közben valami gyengítő hatás éri a méhcsaládot, egy-két sejtre korlátozva kialakul a betegség, amit a család kitakarít, és lehet, hogy kigyógyulnak belőle. A mézzel azonban szétkenődik a kór, és az eltávolítás miatt a méhek átviszik az egyik kaptárból a másikba. Tehát a betegség gyakran több évvel korábban alakul ki. Ezért van szükség a mézkoszorú-vizsgálat bevezetésére.

A kis kaptárbogár remélhetőleg a kemény tél hatására kissé visszaszorul, de a globalizáció miatt más kártevők érkezése is várható.

A klímaváltozás csak tetőzi a gondokat. Ez ugyan nem a méhészek által megoldandó feladat, de szerepet vállalhatunk a dologban azzal, hogy jelzést adunk a kormányzatnak a rossz mezőgazdasági gyakorlatról. Például nem elfogadható az a bevett gyakorlat, hogy aratás után kiirtják a talaj élővilágát, betárcsázzák, lezárják. Ezzel a lezárásnak nevezett művelettel pont az ellenkező hatást érik el, mint amit várnak tőle, vagyis hogy a talajnak így nem lesz kipárolgása. Alkalmazói csak azt a fizikai jelenséget nem veszik figyelembe, hogy olyan túlmelegedő felületet képeztek, amely 50-70 fokra felmelegszik, ennek hatására a levegő kitágul, így felszálló légáramlás alakul ki. És itt nem kis területről van szó, mert az ország jelentős részén végzik el ezt a műveletet. Ennek a folyamatosan felszálló légáramlásnak pont az a hatása, hogy nincsen eső.

Ehhez hasonló a parlagfűrendelet, amellyel ugyancsak ellenkező hatást érnek el a talaj folyamatos bolygatásának köszönhetően.

A szúnyogok irtása is aránytalanul káros a környezetre nézve, arról nem is beszélve, hogy igen költséges is. Ennek hatására a partifecske-állomány egy adott régióban a kilencvenes években mért 70 ezres lélekszámhoz képest 1500-ra csökkent.

Ezeknek a folyamatoknak mi is, és a méhek is részesei vagyunk, és vesztesei leszünk, ha nem történik változás.

Dr. Hegedűs Dénes, az OMME szakmai elnökhelyettese

A kutatások irányításába fontos beleszólunk, hogy megkapjuk azokat a válaszokat, amelyeket várunk. Itt a leglényegesebb a méhbetegségek megismerése.

A problémák megoldásában nagy szükség volna a méhészek közreműködésére, mert ami ma az én gondom, az holnap a másiké lesz, és fordítva. Pedig sokszor csak annyiról volna szó, hogy elküldök egy mintát az illetékesnek.

A méhegészségügyi felelősök kérdését is meg kell oldani. A bérezésük hosszú ideje nem változott, gyakorlatilag társadalmi munkának tekinthető. Nagy pofon volt a felelősi rendszernek, hogy a nyugdíjasokat elküldték, azzal az indokkal, hogy rendet kell tenni az államigazgatásban, holott ők nem is ott dolgoztak, csak egy szolgáltatást végeztek a hivatalnak. Gyakorlatilag oda jutottunk, hogy külön kormányzati engedéllyel dolgozhat csak nyugdíjas méhegészségügyi felelős. Ez azt hozta, hogy a munkát végzők 30 százaléka kiesett, holott a nyugdíjasok sokkal alaposabban végezhetik ezt a feladatot azoknál, akiknek főállásuk van.

Fontos volna a felelősök szerepét kibővíteni, a közreműködésükkel olyan mintavételezési eljárást dolgozhatnánk ki, amelyet a betegségek feltérképezéséhez hasznosítani tudnánk.

Jó volna, ha szaktanácsadók alá tartoznának a méhegészségügyi felelősök, akikhez jársonként hatósági emberek is kapcsolódnának. Ahogy az is kívánatos volna, hogy a méhészeti jogszabályok be nem tartását végre megfelelőképpen szankcionálják.

És hogyan alakult 2016-ban az atkahlézet, mitől is lettek ilyen nagyok a károk? 2015–2016 telén a méhek átfiasítottak,

decemberben is volt még fiasítás. Tehát nemhogy a természetes téli atkahlézet gyérítette őket, még szaporodni is tudtak. A 2017-es év ilyen szempontból sokkal jobb lesz. 2016 márciusában az atkaszám már 600 és több ezer közötti volt. Ez a nyári időszakban 5–10 ezerre dúsult fel. A gyenge méztermésnek is köszönhető volt, hogy az atkaszám a megszokotthoz képest három-négyszeres volt. Ehhez nagyban hozzájárultak az elhanyagolt kocaméhészetek. Ezeket fel kéne térképezni, és a hatóságok segítségével meg kéne szüntetni őket.

Szomorú a helyzet a kutatóintézetekben és a laborokban, ahol költségracionálisra hivatkozva lehetetlenné teszik a munkát. Ezt nem szabad hagyni, hiszen a szomszédos országokban már sokkal előrébb járnak a méhészeti kutatásban. Itt egy 22-23 milliárdos ágazat jövőjéről van szó. Az intézeteknek nem leépítések, hanem gondolkodó, kutató emberek kellenek. Ezzel kapcsolatban a minisztériumnál próbáljuk elérni, hogy a szükséges pénz rendelkezésre álljon.

Fontos volna, hogy könyvben, írott anyagban megjelenjenek azok a technológiák, amelyekkel egészséges méheket tudunk tartani.

Mindenkinek szemléletet kell váltania, hogy ne csak a saját, hanem az ország méhállományáért érezzünk felelősséget. Erre azért van szükség, hogy hosszú távon tudjunk méhészkedni.

A találkozó remekül sikerült, valamilyen előadása érdekes volt, amiért külön köszönet a szervezőknek. Remélem, azok felé is tudunk néhány gondolatot közvetíteni, akik nem lehettek jelen személyesen.

Éger György